

CONVENCIONALISME

No queda gaire ben retratat, Plàcid Vidal, en els records de Rafael Tasis. Llur breu i superficial contacte serví perquè el barceloní dediqués lacònics epítets de poc dissimulat to mofeta al memorialista alcoverenc. “Ingenu xafarder”, “encongít i gemebund”, li deia, mentre en valorava, igualment crític, l’obra:

Com a memorialista de la seva època, el seu testimoni és interessant, però ha de prendre's sempre a benefici d'inventari.

El segon volum (de les memòries), que ha restat inèdit —i que no és fàcil, a mesura que passi el temps, que trobi un editor prou arriscat per publicar-lo— feia constar totes les desatencions reals o imaginàries de què era víctima, les injustes glòries dels amics i les malalties dels enemics.

¿Qui sap si, anys a venir, hom redescobrirà L'assaig de la vida i, prescindint de la real existència dels homes que hi són retratats, hom hi trobarà una evocació ben suggestiva del que fou la fauna literària catalana en el primer quart de segle! (1).

Deu ser això darrer. El cert és que algú fou “prou arriscat” i publicà aquella segona part de les memòries. El “risc”, tanmateix, donades les circumstàncies polítiques, no fou total i hom considerà oportú de manllevar-li alguns fragments. Els autors de la subtil supressió temien l’acció destratera de la censura oficial. I passaren tinta blanca per sobre de passatges compromesos, opinions que en aquella època podien ser titllats de perillosos, expressions que amenaçaven ferir algú... L’autoria de les modificacions sembla confusa. La filla de l’autor, Maria Eugènia Vidal, dipositària del llibre, recorda haver-hi participat, juntament amb Josep Iglésies, prologuista de l’obra, però no ha pogut assegurar-nos si el grup editor hi tingué res a veure.

El llibre sortí, a la fi, ben apadrinat (editat per la Fundació Salvador Vives i Casajuana). Els interessats eren molts (més de 400 noms figuren a l’índex de persones, la majoria contemporanis a l’autor). I, endemés, realment constituïa una evocació d’una època i, més encara, la crònica impassible, tirant a tristoia, en què es veia consumada una marginació i el paral·lel enlairament d’unes quantes figures.

EL JOC DELS EQUILIBRIS

El convencionalisme de la vida (2), com deu recordar el lector, abraça des del casament de Plàcid Vidal fins a la publicació de *L'assaig de la vida*; això és, de 1920 a 1934. El període s'allargassa, doncs, per tota la dècada dels vint i contempla l'establiment de la Dictadura i la seva posterior caiguda amb la proclamació, més tard, de la República, fets sobre els quals l'autor no s'està d'opinar; opinions sobre les quals incidí el llapis previsor.

Un canvi ben significatiu introduït pels autors de la revisió consisteix en la supressió de diversos paral·lelismes entre Generalitat i República, tot eliminant la referència a la primera. Així, per exemple, l'"època de la República i del restabliment de la Generalitat" passa a ser en el llibre, simplement, l'"època de la República" (p. 188). Semblantment, quan llegim que "va proclamar-se, en definitiva, la república espanyola" (p. 259), notem a faltar la continuació d'aquesta frase que figura en el text original: "i entre nosaltres s'establí la catalana".

Altres alteracions es refereixen a qualificatius suprimits o suavitzats. Així, aquella "actualitat opressora", referida a la Dictadura, es convertí en "aquella avinentesa" (p. 231). Alhora, s'intentaren amagar les adhesions explícites de Plàcid Vidal o alguns dels seus coneguts envers la República o la Generalitat. "Calia comptar amb un plebiscit per a reclamar la nostra autonomia al govern central" es transforma en "Es feia el plebiscit per a reclamar l'autonomia catalana al govern central" (p. 280). Una supressió en aquesta línia afectà Eduard Toda quan, referint-se a la caiguda de Primo de Rivera, exclamà: "Todo fine en este mundo" i anuncià "que es preparen coses importants" (p. 237), frases del tot absents en el volum de 1972. I un altre canvi igualment curiós és el que trastocà "Ibèria" en "Espanya" (p. 280).

A base de primfilar, hom assolí un elevat grau de matisació que, en alguns punts, se'ns escapa. Així, se suprimí l'expressió "l'esdeveniment de la proclamació de la República" (p. 264), mentre els pronòstics que Avel·lí Artís feia "sobre els destins de Catalunya i el moviment espiritual" es convertiren en pronòstics "sobre aquells fets" (p. 280).

Tanmateix, si totes aquestes modificacions són significatives, les més substancials consisteixen en la supressió de fragments més llargs, a voltes d'una pàgina sencera, referits a activitats antidictatorials, explicacions ideològiques o opinions sobre el règim republicà.

El primer fragment extens suprimit refereix la voluntat d'E. Toda de no visitar l'exposició de Barcelona "que no hagi caigut el govern de la dictadura" i l'opinió de Vidal que aquesta "durava més temps que el que de primer antuvi havia semblat haver d'aguantar-se". Un recurs, aleshores, del govern contra els contestataris catalans consistia a exiliar-los península endins. I Plàcid Vidal refereix, a propòsit, el cas de Salvador Torrell i Eulàlia, a qui encara avui coneixem com el "Torrell de Reus", llibreter,

impressor i gogista eminent, que fou origen i causa d'aquell rodolí que deia: "L'envien cap a Terol/ perquè aprengui l'espanyol" (p. 231).

L'atemptat de Garraf contra Alfons XIII, esdevingut el 1925, originà tot un seguit d'accions de solidaritat en el sector en què es movia Plàcid

Una imatge quotidiana del Plàcid Vidal passejant per Barcelona

Vidal. Ell i Joaquim Biosca feren patent llur adhesió a la redacció de "La Nau". Però, segons que confessa l'alcoverenc, foren víctimes d'un equívoc i resultaren adherits al partit que impulsava Rovira i Virgili. Si el pintor

s'hi mantingué, l'escriptor va desmarcar-se'n. L'explicació que en dóna fou suprimida a l'edició. El fet de constituir la referència més explícita a la ideologia del seu autor, fa que ens vegem obligats a transcriure-la íntegrament:

El meu ideal de catalanisme republicà, ja arrelat de la meua infantesa, a Alcover, en companyia dels meus pares i del meu germà ja actuant —ultra parlar-me al cor tant el sacrifici dels compatricis exiliats com el dels presoners—, va fer-me pensar que la meua persona no havia de comptar-se en el nucli que alçava bandera especial de patriotisme català inspirat per un capítol que, en passar pels nostres pobles, no podia recordar-se dels catalans lluitadors que eren externs a l'amistat particular del vianant; i encara amb més justesa va influir-me aquesta creença sabent que el meu respectable escriptor Antoni Rovira i Virgili m'havia donat a mi per liquidat en la lluita, considerant-me com a legionari d'esforç negat (p. 238).

Malgrat l'error comès, la solidaritat envers els implicats en els fets de Garraf no deixà de manifestar-se i Plàcid Vidal mateix signà una sol·licitud de llibertat que li portà Josep Mestres, president de l'Orfeó Atlàntic d'Hostafrancs. Aquest, així com altres actes en pro dels acusats, en els quals intervingueren gent com Lola Anglada, Andreua Fornells o Pompeu Fabra, tampoc no consten en l'edició del llibre, però sí en l'original.

El 1931 es proclamà la República i Plàcid Vidal la va rebre amb alegria exultant. A aquest episodi històric pertany, precisament, la major part de fragments suprimits, bàsicament descripcions de l'ambient barceloní, expressions estusiastes, opinions desfavorables al canvi de la República espanyola en catalana, relat del plebiscit autonòmic, etc. Tanmateix, la rellevància d'aquestes modificacions és mínima. Atenyen més a opinions i impressions de l'autor que a la narració de fets i aportació de dades noves. No creiem, per aquest motiu, que calgui fer-ne una fidel transcripció.

El convencionalisme de la vida probablement no es ressentí gaire de les modificacions, puix que el llibre se centra en aspectes més estrictament literaris i personals que no pas polítics. Avui, però, quan la distància ens forneix objectivitat i la circumstància és tota una altra, considerem que era obligatori posar cada cosa en el lloc que li pertoca tot donant a conèixer aquestes petites i interessants irregularitats que van produir-se en editar l'obra.

JOAN CAVALLÉ

NOTES:

(1) Rafael TÀSIS. *Història d'una penya literària*, Barcelona, 1965; sobretot, pàgs. 31-34.

(2) Totes les cites referides a les modificacions que patí aquest llibre, tant les supressions com els canvis de text, vénen acompanyades, entre parèntesi, per la pàgina on es troba o hauria de trobar-se —en cas de supressions— del volum editat. Hem utilitzat aquest sistema perquè és més fàcil consultar el llibre que no l'original.